

VALGA MUUSEUMI ARENGUKAVA
2017–2022

SISSEJUHATUS

Valga Muuseumi arengukava eesmärk on kaardistada muuseumi olukord jaanuaris 2017 ning leida kõige olulisemad strateegilised arengusuunad aastateks 2017–2022. Arengukava väljatöötamisel osalesid muuseumi töötajad, koostööpartnerid ja muuseumi sõbrad.

Arengukava katab tegevusi aastateks 2017–2022. Iga kalendriaasta lõpus teeb muuseum kokkuvõtte saavutatust, hindab edasisi arenguvõimalusi ning selgitab, kas olukord vastab arengukavas kirjeldatule. Koos möödunud aasta aruandlusega koostatakse ka järgmise aasta plaanid. Tulemuseks on dokument, mis aastakaupa katab kogu arengukava viieaastase perioodi. Arengukava on aluseks muuseumi tegevuskavade ja nende põhjal eelarvete koostamiseks ning lisarahastuse taotlemiseks.

Arengukava on koostatud seitsme mõttetalu käigus, kuus neist olid muuseumi kollektiivi sisetalgud ja üks avalik arutelu. Arengukava aluseks on kollektiivi ja avalikuse osalusel tehtud SWOT-analüüs.

Muuseumi arengukava koostamisel oleme lähtunud järgmistest dokumentidest:

- Valga Muuseumi põhimäärus;
- Muuseumiseadus;
- Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu (ICOM) kutseeetika koodeks;
- Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020;
- Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2018-2021;
- Valga linna arengukava;
- Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Öru valla ning Valga linna ühinemise leping;
- Valgamaa arengukava.

1. VALGA MUUSEUMI ARENGUNÄGEMUS

1.1. Tunnuslause

„Valga Muuseumis on sädet”.

1.2. Missioon

Valga Muuseumi missioon on teaduslikul, hariduslikul ja elamuslikul eesmärgil koguda, säilitada, uurida ning vahendada Valgamaa ja lähiümbrusega seotud vaimset ja materiaalist kultuuripärandit.

1.3. Visioon

Valga Muuseum on üle-eestilise ning rahvusvahelise haarde ja mainega atraktiivne ja põnev haridus-, teadus- ja elamuskeskus. Muuseum osaleb aktiivselt kogukonna ja ühiskonna kujunemise protsessides, tuginedes aja- ja kultuuriloolisele vundamendile seda hoides, tugevdades ning mitmekülgset moel edasi kandes.

1.4. Strateegilised eesmärgid

1. Valga Muuseumi hoidlate hoiutingimused tagavad museaalide pikaajalise säilimise.
2. Toimub süstemaatiline kogumistöö, kogumisalane koostöö ja infovahetus teiste muuseumitega.
3. Museaalide esmatasandi sisestamine MuIS-is (Muuseumide infosüsteem) on viidud lõpuni, kogud on inventeeritud ja analüüsitud. Alustatud on kogudepõhise süstemaatilise digiteerimise ja kirjeldamise infosüsteemis MuIS.
4. Valga Muuseum on arvestatav Valga linna, Valgamaa ja Eesti-Läti ühise aja- ja kultuuriloo uurimist koordineeriv asutus.
5. Valga Muuseumis on välja arendatud hästi toimiv koduloouurijate võrgustik.
6. Valga Muuseum pakub heal tasemel haridus- ja vabaajaprogramme kõigile haridustasemetele.
7. Muuseum on aktiivne partner noorsootöö valdkonnas ja kaasab oma töösse vabatahtlikke.
8. Muuseumi haridusteenused on mitmekesised, toetavad elukestvat õpet ja täiskasvanuharidust.
9. Püsinäitus on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.
10. Valga Muuseumi üritused toetavad muuseumi põhieesmärke, mille sihtgrupp varieerub väikestest lastest eakateni.
11. Valga Muuseumi galerii on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.
12. Valga Muuseumil on tugev, ühtehoidev ja hästi toimiv meeskond ning lai koostöövõrgustik, mis katab kõiki muuseumi valdkondi ja aitab ellu viia muuseumi eesmärke.
13. Turunduse tulemusena jõuab täpne ja pilkupüüdev informatsioon muuseumist võimalikult paljude sihtgruppideni.
14. Informatsiooni levitamisel kasutatakse erinevaid ja tavainimesele võimalikult lihtsasti kättesaadavaid meediakanaleid.
15. Valga Muuseumi poes müüdiv kaup ja meened, mis esindavad traditsioonilist käsitööd või muuseumi museaale, on ostjate seas populaarsed.
16. Välireklaami tulemusena püüab Valga Muuseum linnaruumis tähelepanu ja on tänu sellele kergesti leitav.
17. Valga Muuseumi väärikas hoone on korras, hästi hoitud ja vastab muuseumi arenguvajadustele.

2. VALGA MUUSEUMI AJALUGU JA HETKESEISU KIRJELDUS

2.1. Säde seltsi vaim muuseumi identiteedi kujundajana

Valga Muuseum asub Säde seltsi ajaloolises hoones, mis ehitati 1911. aastal. 20. sajandi alguses oli Valga üks kiiremini kasvavaid ja arenevaid linnu Eestis. Tõuke selleks andis Valga kujunemine raudteede sõlmpunktiks 1889. aastal. See tõi omakorda kaasa eestlaste osakaalu tõusu linna elanikkonnas. Kui varem oli Valga olnud peamiselt saksa-läti linn, siis 20. sajandi algul elas siin eestlasi ja lätlasi peaaegu võrdselt. Nii tekkis eesti soost ärksamatel äri- ja vaimuinimestel mõte asutada eestlastele oma kultuuriselts ja peagi ka seltsimaja. 1902. aastal loodigi Valga Seltskondlik Ühendus Säde. Oma maja valmis 1911. aastal. Hoone projekteeris esimene Eesti kutseline arhitekt Georg Hellat (1870–1943), kes kavandas ka EÜSi peahoone Tartus. Hoonekompleksi kuulusid hotell, pangad, ärid, kauplused, restoran, seltsiruumid ja 600 istekohaga teatrisaal, kus tegutses teater Säde aastatel 1911–1948. Säde selts pidas aktiivset äritegevust, mis võimaldas edendada eestikeelset kultuuri Valga linnas. Säde nimi, selts ja hoone on väga olulised Valga muuseumi identiteedi osad, mis seostuvad ühiskondliku

rolli täitmisega ning muuseumi missiooniga hoida ja edasi kanda aja- ja kultuuriloolisi väärtusi.

2.2. Valga Muuseumi kujunemine

Valga Muuseum asutati rajoonidevahelise koduloomuuseumina 1. jaanuaril 1955. aastal. Praeguses asukohas, ajaloolises Säde seltsimajas alustas muuseum tööd 1957. aastal. Valga Muuseumi esimestel kümnenditel toimus väga aktiivne kogumistöö. Kuni Võru koduloomuuseumi loomiseni 1966. aastal hoiti ja säilitati Valga koduloomuuseumis ka Võrumaalt pärit kultuuriväärtusi.

Aastail 1957–1961 oli muuseumi filiaaliks Mõniste muuseum. 1965. aastal kinnitati ENSV kultuuriministri käskkirjaga Valga koduloomuuseumi filiaaliks Barclay de Tolly muuseum (mausoleum).

1987. aastaks oli Valga Muuseumis kokku üle 58 000 museaali, mis viis selle maakonnamuuseumide hulgas kogude suuruse poolest tol hetkel kolmandale kohale (Viljandi ja Rakvere muuseumide järel). Tänapäevaks on museaalide arv kasvanud ligi 70 000-le.

1988. aasta märtsis tabas Valga Muuseumit ränk tulekahju, mille käigus püsiekspositsioon hävis peaaegu täielikult; päästa õnnestus hoidlas olevad museaalid. 1999. aastal Säde seltsimaja hoone renoveeriti ja Valga Muuseum sai kolida tagasi algseesse asupaika. Vahepealsetel aastatel (1988–1999) asus muuseum mitmel asenduspinnal üle linna.

1993. aastast kannab asutus nime Valga Muuseum. 2014. aasta detsembris sai riigimuuseumist Valga linnale kuuluv munitsipaalmuuseum. Kultuuriministerium andis Valga linna omandisse üle kinnisvara koos vallasvaraga ja Valga Muuseumi kogud. Oluline osa Valga Muuseumi eelarvevahenditest tuleb Kultuuriministeriumi muuseumite tegevustoetuse kaudu.

2.3. Hoone kirjeldus

Valga Muuseum asub muinsuskaitse piirkonnas, uusjuugendlikus kesklinna hoones aadressil Vabaduse 8. Endine Säde seltsi, praegune muuseumihoone kuulub Valga linnale. Hoonel on kolm põhikorrust ja neljas, välja ehitamata katusealune korrus.

Esimesel korrusel asuvad fuajee ja küllastajate WC, garderoob ning kaks võrdse suurusega klassikalist galeriisaali, kus toimuvad ajutised näitused. Esimesel korrusel asuvad ka õppeklassiks kohandatud ruum, laoruumiks kohandatud kabinet ning museaalide töötlemiseks ja konserveerimiseks mõeldud profülaktoorium. Hetkel kasutatakse profülaktooriumit pigem asjade hoiustamiseks, kuid see on mõeldud museaalide esmaseks hoolduseks (on olemas tõmbekapp ja külmakirst).

Teisel korrusel asuvad püsinäituse põhisaalid ja raamatukogu. Kolmandal korrusel asuvad personaliruumid viie kabineti ja puhkeruumiga, personali WC ja kolmest eraldi ruumist koosnev hoidla. Neljandal korrusel asuvad väljaehitamist võimaldav pööning ja ventilatsiooniseadmete ruum.

Majas on lift. Hoone elektrisüsteemid vastavad nõuetele ja on heas korras. Töökorras on ka tuletõrje- ja valvesignalisatsioon, mida haldab G4S. Töötavad 2 välist ja 13 sisemist valvekaamerat. Hoonel on toimiv ja kaasaegne ventilatsioonisüsteem.

Fondihoidlate kogupindala on 200,1 m² ning need asuvad muuseumihoone kolmandal korrusel. Hoidla koosneb kolmest omavahel kiviseinte ja tuletõkkeustega eraldatud ruumist. Ruumid on 4,6 m kõrge laega. Kõigis ruumides on tuletõrje- ja valvesignalisatsioon, lisaks lokaalne häresignalisatsioon, ventilatsioon ja kliimaseadmed, temperatuuri- ja õhuniiskuse andurid.

2.4. Kogud

Muuseumikogu suurus seisuga 01.01.2016 on 69 681 museaali, millest enamik on kogutud Valgamaalt. Muuseumikogu jaguneb järgmiselt: fotokogu 39 505, arhiivkogu 18 108, ajalookogu 4760, arheoloogiakogu 3721, numismaatikakogu 1716, etnograafiakogu 1328, zooloogiakogu 174, botaanikakogu 161, kunstikogu 159 ja geoloogiakogu 49 museaali. Seisuga 01.01.2017 on MuISis 46 015 museaali, neist digikujutisega 4300.

2.5. Püsinäitus

Ekspositsiooni pindala on kokku 347,0 m². Eksponeeritud on 2635 eset, sealhulgas 88 teistest muuseumitest või eraisikutelt deponeeritud eset. Näitused on külastajatele avatud T–R 11–18 ja L 10–15.

Muuseumi püsiekspositsioon kulgeb läbi kolme korruse. Esimese korruse väljapanek tutvustab erilise ajalooa Sæde seltsi, hoonet ja teatrit. Teisel korrusel on esitatud piirkonnaga seotud looduslugu, muinasaeg koos arheoloogiliste leidudega ja ajalooline aeg. Rohkem tähelepanu on saanud Valgamaa tähtsad isikud, küüditamine, panganduse-, raudtee- ja sõjaajalugu. Teise korruse peasaalis asub boks, mille väljapanek vaheldub igal aastal. Kolmanda korruse trepil asub nõukogude aega tutvustav ekspositsioon.

Püsiekspositsiooni põhiosa valmis 1999. aastal ning hiljem on seda järk-järgult täiendatud. Ekspositsioonis on peatähelepanu olustikupiltidel, kuid ka inforohketel stendidel. Ekspositsiooni koostamisel on arvestatud sellega, et see oleks lastele võimalikult atraktiivne.

2.6. Haldusreformi võimalikud mõjud

Valga Muuseumi hetkel kehtivast põhimäärusest tuleneva eesmärgi järgi kogub, uurib, säilitab ja tutvustab muuseum Valga maakonna, Valga linna ning selle ümbruse inimeste ja elukeskkonnaga seotud ajaloolis-kultuurilise väärtusega materjale hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

Haldusreformi käigus toimub Valgamaal jagunemine suurvaldadeks peamiselt kolme tõmbekeskuse Valga, Tõrva ja Otepää ümber. Nende kolme suurvalla puhul võime rääkida ka kolmest selgelt eristuvast kultuuriruumist – ajalooline Võrumaa, Mulgimaa ja Lõuna-Tartumaa. Valga Muuseumi roll maakonnamuuseumina on eelmainitud kultuurilistest erinevustest tulenevate huvide tõttu ka varem olnud keeruline täita. Näiteks Lõuna-Mulgimaa kultuuriruumi esindav Helme Muuseum on mõistetavatel põhjustel eelistanud koostööd pigem Viljandi ja teiste Mulgimaa muuseumitega ning Viljandi Muuseum on ammu määratlenud selle piirkonna enda huviorbiiti kuuluvaks. On olnud keeruline leida ühisosa, mis oleks viinud

loomuliku ning sundimatu koostööni. Samas on Valga see koht, kus ajaloolised Võrumaa, Tartumaa ja Viljandimaa või Mulgimaa kokku puutuvad ning seetõttu on keskse asendiga Valga neile kolmele kultuuripiirkonnale väga sobiv kohtumiskaik.

Kuna maakonnad praegusel kujul tõenäoliselt juba aasta pärast kaovad, muutub ka Valga Muuseumi roll. Valgast saab 2017. aasta novembrist alates Valga linna, Öru, Tõlliste, Karula ja Taheva valdadest moodustuva suurvalla keskus ning Valga Muuseumist seega suurvalla muuseum. Ühinemislepingu järgi korrastatakse suurvalla sisene ühistranspordivõrk ning maapiirkonna kooliõpilastele tagatakse parem suurvalla keskuse ehk Valga linna teenuste kättesaadavus. Muuhulgas tähendab see loodetavasti, et maapiirkondade koolid külastavad Valga Muuseumit sagedamini ja osalevad rohkem ka haridusprogrammides.

Pärast haldusreformi on muuseumi esmane tegevuspiirkond uus ühinenud vald, mis hõlmab praegust Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Valga linna ja Öru valla alasid. Teise astme tegevuspiirkond hõlmab Valga maakonna ala, millega meie kogud ja ekspositsioon on tihedalt seotud. Kolmanda astme tegutsemisala on seotud Lõuna-Eestiga laiemalt ja Põhja-Lätiga. Kolmanda astme tegevuspiirkond peaks toetama Vana-Liivimaa identiteeti, mille jaoks Valga linna asukoht ja ajalooline taust on väga sobiv.

3. STRATEEGILISED EESMÄRGID JA KAVANDATAVAD TEGEVUSED VALDKONNITI

3.1. Valdkond 1: kogud ja säilitamine

3.1.1. Hetkeolukord

Muuseumikogud täienevad peamiselt annetatud esemete võrra. Eesmärgistatud kogumistöö on varem toimunud peamiselt uurimisteede kaudu, mis omakorda on seotud mõne temaatilise näituse või trükise koostamisega. Puudub kogude põhjalik analüüs, mis võimaldaks teha komplektseid, kogudest lähtuvaid otsuseid. Esmatasandi sisestamine infosüsteemi MuIS on lõpule viimata, mis pärsib kaasaegsel tasemel kogude kasutamist ja sellega seotud töö korraldamist. 2016. aastal ja 2017. aasta esimesel poolel on muuseum edukalt kaasanud vabatahtlikke kogude infosüsteemi sisestamisele ja kogudega seotud teiste ülesannete täitmisele.

Hoidlate hoiutingimused on üldiselt head, kuid hoidlate planeeringu tõttu on mõned eri hoiutingimusi nõudvad kogud ühes ruumis koos. Mitme kogu esemete pakendid ei vasta tänapäeva hoiutingimustele (st pakendid peavad olema valmistatud happevabast materjalist, mida need praegu ei ole). Hoidla hoiusüsteem vajab korrastamist ja ümberkorraldamist. Kriitilises seisus on suuremõõtmelised esemed, mis asuvad praegu Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsiooni territooriumil garaažis, kus puuduvad esemete säilimiseks vajalikud hoiutingimused. Olemasolevate hoidlaruumide ümberehituse ja ümberkorraldamise on võimalik need puudused suuremas osas lahendada.

3.1.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi kogusid puudutavad strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumi hoidlate hoiutingimused tagavad museaalide pikaajalise säilimise.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Kriitilises seisus olevate suuremõõtmeliste museaalide (vanker, saan, riidekirstud jt) olukorrale leitakse lahendus:
 - leitakse esemete säilimiseks sobivad ruumid (esialgu ajutised, hiljem alalised);
 - esemed puhastatakse, tehakse kahjuritõrje, juba kahjustatud esemed või eseme kahjustatud piirkonnad konserveeritakse.
- Museaalide hoiutingimused vaadatakse kogude kaupa üle ja koostatakse tegevusplaan tingimuste parandamiseks.
- Välja töötatakse hoidlaruumide ümberkorraldamise plaan.

2. Toimub süstemaatiline kogumistöö, kogumisalane koostöö ja infovahetus teiste muuseumidega.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Koostatakse kogumispõhimõtteid järgiv kogumiskava.
- Kogumistöösse kaasatakse eksperte ja konsulteeritakse teiste muuseumidega.
- Korraldatakse kogumiskampaaniad.

3.3. Museaalide esmatasandi sisestamine MuIS-is (Muuseumide infosüsteem) on viidud lõpuni, kogud on inventeeritud ja analüüsitud. Alustatud on kogudepõhise süstemaatilise digiteerimise ja kirjeldamisega infosüsteemis MuIS.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Koostatakse kogude haldamise kava, selgitatakse kava täitmiseks vajalikud ressursid ning viiakse kava ellu.
- Leitakse lisatõjõud ja -ressursid info sisestamiseks, museaalide inventeerimiseks, analüüsiks, digiteerimiseks ja kirjeldamiseks.

3.2. Valdkond 2: teadus- ja uurimistöö

3.2.1. Hetkeolukord

Muuseumil on välja töötamata teadustöö põhimõtted, kus on selgelt määratletud Valga Muuseumi teadustöö lähtealused, suunad ja rakendamisvõimalused. Seni on uurimisteemade valikul lähtutud peamiselt aktuaalsuse põhimõttest. Viimastel aastatel ei ole toimunud süstemaatilist muuseumi enda kogude põhist uurimistööd. Muuseumi tegevuspiirkonna kohta puudub uurimuste analüüs, kaardistamata on valdkonnad ja ajalooperioodid, mille kohta on olemasolevad teadmised vähesed.

Valga Muuseum on välja andnud maakonna ajalugu kajastavaid temaatilisi trükiseid – aastaraamatuid. Samuti on Valga Muuseum korraldanud Eesti-Läti ajaloseminare ja 2015–2016 Eesti-Läti ajalookonverentse. Eesti-Läti ajalookonverentsil esinevad nii eesti kui ka läti teadlased ja see on suunatud eesti-läti publikule. Konverentsil toimub sünkroontõlge.

3.2.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi teadus- ja uurimistöö strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseum on arvestatav Valga linna, Valgamaa ja Eesti-Läti ühise aja- ja kultuuriloo alast teadus- ja uurimistööd koordineeriv asutus.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Töötatakse välja Valga Muuseumi huvipiirkonda jäävate muuseumite ja Valga Muuseumi enda senise teadus- ja uurimistöo analüüs ning Valga Muuseumi teadustöö põhimõtted.
- Koostatakse teadus- ja uurimistöo kava arengukava perioodiks.
- Kaardistatakse ja täiendatakse uurimis- ja teadustööalast koostöövõrgustikku.
- Valga Muuseumi kogusid uuritakse ja kirjeldatakse erialaeksperte kaasates.
- Koostatakse ajalugu ja kultuuripärandit puudutavate uuringute andmebaas (õpilasuuringud, kodu-uuringud, diplomitööd, magistritööd, trükised).
- Koostatakse ülevaade Valga linna ajaloo seotud ainese kohta Eesti, Riia ja Venemaa arhiivides.
- Eesti-Läti teema käsitlemisel tehakse koostööd Valka Koduloomuuseumiga, Läti-Eesti Instituutidega ja Riia Ülikooliga.
- Jätkatakse Eesti-Läti ajalookonverentside korraldamist.
- Kord aastas antakse välja muuseumi aastatoimetise veebiväljaanne või trükis.
- Muuseumi teadustööalast informatsiooni Eesti Teadusinfosüsteemis www.etis.ee korrastatakse ja hallatakse regulaarselt.
- Muuseumi töötajate poolt või koostöös muuseumiga kirjutatakse piirkonnaga seotud teadusartikleid Eesti ja välismaa teadusväljaannetes.

2. Valga Muuseumis on välja arendatud ja hästi toimiv koduloouurijate võrgustik.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Korraldatakse koduloouurimist soodustavaid nõustamisi, koolitusi, teemaõhtuid ja seminare.
- Toimub koduloo uurimisalane koostöö piirkonna koolidega, Eesti Genealoogia Seltsi Valga osakonnaga, Valga Muuseumisõprade Seltsiga ning teiste valdkonnaga seotud inimeste ja organisatsioonidega.
- Koduloouurijaid kaasatakse muuseumi uurimis- ja teadustöösse.

3.3. Valdkond 3: haridus- ja noorsootegevus

3.3.1. Hetkeolukord

Muuseumi haridusprogrammid on mitmekesised. Need hõlmavad keskkonnaharidust, rahvakultuuri, ajalugu ja museoloogiatöö tutvustamist. Programmid on välja töötatud erinevatele vanuserühmadele lasteaiast gümnaasiumiealisteni. Haridusprogramme külastavad peamiselt Valga linna koolid. 2017. aastaks on välja kujunenud, et iga kuu pakub muuseum välja kaks muuseumitundi koolidele (välja arvatud suvekuudel). Mõned tunnid on koolide seas väga populaarsed, kuid samas on ka muuseumitunde, millele ei ole registreerunud ühtegi klassi.

Muuseum teeb koostööd noorsootöötajatega, et kaasata muuseumitöösse rohkem noori (sealhulgas ka vabatahtlikke).

Väga populaarsed on olnud ettekandeõhtud. Muuseumi ruumides on toimunud mitu Valgas ülimenukat väärikate ülikooli loengut. Püsiekspositsioon on varustatud üheksa puuetundliku ekraaniga, olemas on giidi- ja sünkroontõlketehnika. Praegu korraldatakse õpitubasid galerii taga asuvas õppeklassis ja raamatukogus, kuid puudub õpitubade professionaalse läbiviimise vajadusi arvestav ruum.

3.3.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi haridus- ja noorsootegevuse strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseum pakub heal tasemel haridus- ja vabaajaprogramme kõigile haridustasemetele.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseumi haridustegevusse panustavad kõik valdkonnad (kogud, teadus, näitused, turundus).
- Muuseumitunnid lähtuvad riiklikest õppekavadest ning koolid ja lasteaiad kasutavad aktiivselt võimalust muuseumis tunde läbi viia ning programmides osaleda.
- Muuseum hoiab ja arendab koostööd Valga linna ja maakonna koolidega ning on lähtuvalt heast asukohast atraktiivne külastuskoht erinevatele kooligruppidele.
- Haridusjuht koostab vastavad programmid, tagab kasutatavate materjalide meetoodilise ettevalmistamise ning tegevused.
- Aastas korra toimub infopäev Valgamaa õpetajatele ja koostööpartneritele, kus tutvustatakse muuseumi võimalusi ning kogutakse tagasisidet uute programmide loomiseks.
- Igal aastal lisandub vähemalt üks uus programm lähtuvalt vajadusest.
- Muuseumitunde on võimalik tellida ka lasteaeda, kooli ja mujale.
- Valga Muuseum juhendab õpilaste loov- ja uurimistöid.
- Muuseum korraldab aja- ja kultuuriloo temalisi laste- ja noortelaagreid.
- Valga Muuseum korraldab muuseumi missiooniga seotud regulaarseid huviringe.

2. Muuseum on aktiivne partner noorsootöötajatele ja kaasab töösse vabatahtlikke.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseum hoiab ja arendab koostööd Valga Avatud Noortekeskusega, kelle abil rakendatakse muuseumitöösse vabatahtlikke.
- Muuseum kaasab sündmuste läbiviimisele Valgamaa noorsootöötajaid ja võimalusel abistab noorsootöoga seotud ettevõtjasi.

3. Muuseumi haridusteenused on mitmekesised ning toetavad elukestvat õpet ja täiskasvanuharidust.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseum pakub programme täiskasvanutele. Ettekandeõhtud toimuvad korrapäraselt ning toetavad muuseumi eesmärke.
- Täiskasvanutele korraldatakse pärandtehnoloogilisi õpitubasid ja erinevaid täiendõppe loenguid.
- Õpitubade professionaalseks läbiviimiseks on loodud vastav ruum koos vajalike töövahenditega.
- Elukestva õppe toetamiseks tehakse koostööd järgmiste asutustega: Tartu Ülikooli haridusuuenduskeskus, Tallinna Ülikooli haridus- ja innovatsioonikeskus, Tartu Ülikooli teaduskool, Haridus- ja Teadusministeeriumi algatusega Huvitav Kool, Valga Kutsehariduskeskus.
- Toimub tihe koostöö väarikate ülikooli korraldajaga. Muuseum pakub välja teemasid ja aitab leida lektoreid.

- Kasutatakse väarikate ülikooli liikmeid koduloouurijate ja korrespondentide võrgustiku loomiseks ning pakutakse vastavaid kooolitusi.
- Toimuvad teemaõhtud ja kooolitused vähelõimunud muukeelsetele kodanikele (näiteks väarikate ülikool vene keelt kõnelevatele inimestele).

3.4. Valdkond 4: näituse tegevus ja temaatilised sündmused

3.4.1. Hetkeolukord

3.4.1.1. Püsinäitus

Püsinäitus on lahti T–R 11–18 ja L 10–15. Tagasiside püsinäituse kohta on olnud enamasti positiivne ja külastajatele meeldib valdavalt klassikalise ülesehitusega ekspositsioon. Ekspositsioonis annavad tooni lastesõbralikkus ja vahakujud. Mida rohkem aeg edasi läheb, seda enam vajab Valga Muuseumi püsiekspositsioon siiski terviklikku kaasajastamist.

Hetkel on püsiekspositsioon üles ehitatud ajatelje põhimõttel: see algab muinasajast ja lõppeb nõukogude ajaga. Sellele lisandub loodussaal, mida saab mõtteliselt paigutada ajatelje algusesse ja tutvustada selle abil piirkonna pinnamoe teket ja looduse arengut pärast jääaega. Ekspositsioonile lisandub esimesel korrusel ja trepil paiknev Säde maja ja seltsi ajaloo tutvustus.

Samas ei ole püsinäituse pind terviklik ajatelg. Näiteks küüditamise väljapaneku taga asub Säde maja seifiruumi ja väärtesemete tutvustus. Treppidel paiknevat ekspositsiooni osa pole eriti mugav vaadelda, eriti suuremate gruppidega. Ka on liikumispuuetega inimestel treppidel paiknevat näituse osa keeruline vaadelda. Püsiekspositsiooni puhul tuleb ka arvestada, et tegemist on endiste krediitiasutuse ruumidega, mis seab näitusepinna kasutusele piirangud. Osa piirkonna ajalugu puudutavaid aspekte on püsiekspositsioonis esindatud põhjalikumalt ja atraktiivselt, samas mõni teine teema on vähem esindatud või kirjeldatud lihtsalt tekstina. Püsiekspositsioon vajab põhjalikku läbimõttlemist ja ühtset lähenemist.

Seoses MISA projektiga „Muukeelse info esitamisvõimekuse suurendamine” soetas Valga Muuseum 2016. aastal lisaks giidi- ja sünkroontõlketehnikale üheksa puuetundliku ekraani, millele luuakse püsiekspositsiooni täiendavat sisu. Projekti peamine eesmärk on tuua muuseumisse vähelõimunud muukeelseid kodanikke ja uussisserändajaid, kelle põhisuhtluskeeleks on vene või inglise keel. Esimese etapina on planeeritud puuetundlike ekraanide sisu kuvamine eesti- ja venekeelsena. Praegu on näituste tekstid peamiselt ainult eesti keeles ja võõrkeelsel külastajal on võimalik ekspositsiooniga tutvuda peamiselt vene- või ingliskeelse giiditeenuse kaudu.

Muuseumi külastuste arv on viimastel aastatel kasvanud:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
4507	4943	3898	3748	4919	6406	6081

Tabel 1. Valga Muuseumi külastajate arv 2010–2016.

3.4.1.2. Galerii

Galerii on lahti T–R 11–18 ja L 10–15. Valga Muuseumil on klassikalised, tänavale avatud suurte vaateakendega galeriiruumid, mis on ainukesed galeriitegevuseks ehitatud ruumid

Valgas. Galerii koosneb kahest saalist (67,3 ja 66,8 m²). Näitused vahetuvad 1–2 kuu tagant. Väiksemate näituse jaoks on kasutatud ka fuajee ruume.

On kinnitatud näitustegevuse põhimõtted, mille kohaselt näituste kava koostatakse järgnevas aastaks ette. Näituste kava on tasakaalus, koosnedes nüüdiskunstist, klassikalisest visuaal- ja tarbekunstist, käsitööst, fondipõhistest ja teiste muuseumite näitustest. Näituste seas on lisaks esindatud ka kohalike inimeste ja piirkonnaga seotud kunst, mis kõnetab rohkem Valgamaa inimesi. 2018. aastaks on muuseumi galeriisse plaanitud kaasaegse kunsti näitused, mis on osa Kaasaegse Kunsti Keskuse toel läbiviidavast ja Tanel Randeri kureeritud EV 100-le pühendatud programmist.

Galeriiruumide seinad vajavad ülevärvimist, põrandaplaadid tulevad järjest lahti ja need on vaja uuesti kinnitada. Suunatavate kohtvalgustite arv peaks olema suurem, et eksponaate saaks paremini ja põnevamalt valgustada. Mõlemasse galeriisaali on vaja statsionaarset videoprojektorit. Puuduvad ruumid galeriitarvikute, toolide, vitriinide, postamentide ja muu hoiustamiseks.

Galeriiruumides korraldatakse ka suuremaid üritusi, ühte galeriisaali mahub ligikaudu 60 inimest. Väiksemad seminarid ja töötoad korraldatakse raamatukogus, kuhu mahub kuni 30 inimest. Galeriiruumide kasutamine suuremate sündmuste puhul võib olla problemaatiline, kuna juhul, kui näitus katab ka põrandapinda, on vaja eksponaate enne üritusi ära tõsta ja hiljem tagasi tõsta. Lisaks ei saa üritusi, mille osavõtjate arv on üle 60, korraldada muuseumis ühes ruumis.

3.4.1.3. Sündmused

Peale eespool mainitud näituste, konverentside, seminaride ja teemaõhtute on Valga Muuseum korraldanud ka kontserte ning luule- ja lauluõhtuid, mis haakuvad ajutiste näituste teemadega ning toetavad muuseumi eesmärke.

Muuseumil on kolm traditsioonilist aasta suursündmust: rahvusvaheline muuseumiöö, Pärändkultuuri pidu ja Eesti-Läti ajalookonverents. Muuseum täiendab oma programmidega ka linna suursündmusi nagu Piirilaat, Valga-Valka kaksiklinnade festival ja Liivimaa Mihklilaat.

Suursündmuste korraldamisel on ka turunduslik eesmärk: nendega tõmmatakse muuseumile suuremat tähelepanu ja püütakse suurendada muuseumi külastatavust. 2016. aastal pälvis Valga Muuseum Valga linna kõige säravama ettevõtte tiitli.

3.4.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi näitustegevuse ja sündmuste strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Püsinäitus on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Puutetundlike ekraanide sisuloome viiakse lõpuni.
- Puutetundlike ekraanide sisu tõlgitakse inglise, vene ja läti keelde.
- Töötatakse välja püsiekspositsiooni uus kontseptsioon, mis omakorda hõlmab:
 - püsiekspositsiooni tervikliklahendust;
 - atraktiivsust erinevate vanusegruppide jaoks, mis aitab muuseumit laiemalt turundada;

- ekspositsiooni ruumide loogilist kasutust, mis toetab püsinäituse ülesehitust ja vaadeldavust;
- uusi võimalust giidituuride ja muuseumiprogrammide läbiviimiseks;
- muukeelsete inimeste võimalust saada näitusest ülevaade ilma giidita.

2. Valga Muuseumi galerii on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Näitustega mitteseotud ürituste korraldamiseks leitakse galerii asemele alternatiivne ruum.
- Galerii aastaplaanis jälgitakse, et esindatud oleksid nii professionaalne kunst kui ka näitused, mis seostuvad kohaliku piirkonna ja/või kohalike inimestega.
- Galerii remonditakse.
- Galerii ruumid ja tehnilised vahendid viiakse vastavusse professionaalsete galeriidega.
- Osa näitustest seotakse muuseumitundidega.

3. Valga Muuseumi üritused toetavad muuseumi põhieesmärke, mille sihtgrupp varieerub väikestest lastest kuni eakateni.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Valga Muuseum jätkab mitmekülgsete sündmuste korraldamist, mis kõnetavad erinevaid vanusegrupe.
- Valga Muuseumi sündmused põhinevad osaliselt meie kogudel ja ekspositsioonil ning tutvustavad neid.
- Valga Muuseum jätkab ja tõhustab koostööd teiste asutustega sündmuste korraldamisel (näiteks Valga Avatud Noortekeskus, Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon, Valga koduloomuuseum, Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus, Valga Keskraamatukogu).
- Valga Muuseumi sündmused või muuseumiga koostöös korraldatud sündmused toimuvad ka väljaspool muuseumi hoonet ning Valga linna.

3.5. Valdkond 5: meeskond ja koostöö

3.5.1. Hetkeolukord

Alates 2015. aastast on muuseum teinud järjepidevat ja tõhusat tööd toimiva koostöövõrgustiku arendamiseks. Tänu headele koostööpartneritele ja vabatahtlikele on väikese kollektiiviga muuseum suutnud ellu viia palju erinevaid projekte ning teostada muuseumile hädavajalikke töid.

Viimaste aastate struktuurimuudatused toonud kaasa töötajate arvu vähenemise. Lisaks on Valga Muuseumis olnud suur kaadrivoolavus. Kaadrivoolavuse vähendamiseks on kaotatud töökohtade arvelt tõstetud olemasolevate töötajate palku. Kahjuks toob sel moel palkade tõstmine kaasa töökoormuse tõusu.

	2013	2014	2015	2016	2017
Kultuuriministeeriumi eraldatud summa	107 878	101 522	102 510	102 510	121 100
Majandustegevusest teenitud tulu	2337,16	3500	3914,06	5683,32	
Projektipõhised	5124,74	19 086	5769	17 955,87	

toetused					
Valga linn			576	11 147	
Kokku	115 339,9	124 108	112 769,06	137 296,19	

Tabel 2. Valga Muuseumi tulud ajavahemikus 2013–2016 (2017).

Alates 2010. aastast tegutseb muuseumi juures Valga Muuseumisõprade Selts, kelle tegevus toetab Valga Muuseumi tegevusi ja sündmusi. Koostöös Valga Muuseumiga kirjutatakse projekte ja toimuvad igakuised kokkusaamised. 2017. aasta alguseks on muuseumisõprade seltsi liikmete arv 25. Seltsi liikmete seas on nooremate inimeste osakaal hetkel väike.

3.5.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi meeskonda ja koostööprojekte puudutavad strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumil on tugev, ühteoidev ja hästi toimiv meeskond ning lai koostöövõrgustik, mis katab kõiki muuseumi valdkondi ja aitab ellu viia muuseumi eesmäärke.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Valga Muuseumi meeskond on stabiilne, ühteoidev, koostööaldis ja professionaalne.
- Valga Muuseumi töötajad saavad konkurentsivõimelist palka, mis on üks meeskonna stabiilsuse alus.
- Valga Muuseumi töötajad arendavad ennast pidevalt ametialaselt.
- Valga Muuseumi töötajad kaasavad töösse vabatahtlikke ja Valga Muuseumisõprade Seltsi liikmeid.
- Valga Muuseumi töötajad kirjutavad aktiivselt projekte, mis toovad muuseumile lisarahastust.
- Valga Muuseumisõprade Seltsi aktiivsus kasvab. Algatatakse ise projekte ja viiakse need edukalt läbi. Seltsi liikmete seas kasvab nooremate inimeste osakaal.

3.6. Valdkond 6: turundus ja kommunikatsioon

3.6.1. Hetkeolukord

3.6.1.1. Turundus

Muuseumil puudub turundus-, kommunikatsiooni- ja meediakava, mis määraks prioriteetsed sihtrühmad, turundustegevused, koostööpartnerid jmt. Muuseumi turundus on toimunud peamiselt nelja tegevusvaldkonna kaudu, mis omavahel suuresti kattuvad: üritused ja sündmused, haridusprogrammid, näitused ja ekskursioonid ning trükiste ja meenete müük. Muuseumi kodulehel olev info on vaid eestikeelne ja väiksemas mahu ingliskeelne, kuid vaja on täielikku inglis-, vene- ja lätikeelset teavet. Muuseumil on Facebooki leht, kus muuseumi sündmusi järjepidevalt ja aktiivselt kajastatakse. 2016. aastal valmis reklaamklipp Valga Muuseumist, mida kuvatakse muuseumi ees paikneval väliekraanil.

Muuseumi sündmustest saavadki tavainimesed teada peamiselt Facebooki vahendusel, linnalehest ja muuseumi koduleheküljelt. Muuseumisõprade seltsi liikmeid teavitatakse sündmustest telefoni teel. Turistidele jagatakse Valga Muuseumi kohta informatsiooni Valga raekojas asuvas turismiinfo keskuses.

3.6.1.2. Meedia

Alates 2009. aastast ilmub kuu esimesel teisipäeval ajalehes Valgamaalane muuseumiveerg, mis kajastab muuseumi algava kuu tegemisi. Valga Muuseumi tegevusi kajastatakse aktiivselt Valgamaalases, Valga Linna Lehes ja episoodiliselt ka üleestilistes meediakanalites (nt „Aktuaalne kaamera”, Postimees). Muuseumi sündmusi kajastatakse ka kohalikus raadios Ruut FM.

3.6.1.3. Meened

Valga Muuseumi fuajees müüb klientideenindaja kohalikke käsitöökaupu ja suveniire, nende seas ka muuseumi ja Valga linna meeneid. Muuseumil on meeneid erinevas hinnakategoorias: muuseumi logoga magnet, muuseumi logoga keraamiline käsitöökruus, Valga Muuseumi pildiga kruus „Valga muuseumis on sädet” ja muuseumi ekspositsiooni pildiga postkaardid. 2016. aastal valmis spetsiaalselt Valga Muuseumi töötajate idee järgi kujundatud šokolaad „Säde šokolaad”.

3.6.1.4. Välireklaam

Muuseumi sündmusi reklaamitakse plakatite abil, mida levitatakse peamiselt Valga linnas. 2016. aasta algusest on muuseumi fassaad tähistatud valgussildiga. Koos uue sildiga restaureeriti ning paigaldati uuesti ka kolm juba olemas olnud silti. Muuseumi hoovipoolse ukse kohal on suur värvidega maalitud Valga Muuseumi tähis. 2016. aastal sai muuseum vaateaknale infomonitori, mis on varustatud liikumisanduri ja kõlariga. Ekraan edastab reklaami muuseumi püsiekspositsiooni ja sündmuste kohta. Tartu maantee ja Pika tänava otsas asuva ringtee ääres taastasime muuseumisse suunava plakati.

3.6.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi turundus- ja kommunikatsioonitöö strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Turunduse tulemusena jõuab täpne ja pilkupüüdev informatsioon muuseumist võimalikult paljude sihtgruppideni.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Töötatakse välja pikaajalisem turundus- ja kommunikatsiooniplaan ning eelseisva aasta tegevuskava.
- Turundus ja kommunikatsioon toimuvad vastavalt kavale ning pikaajalisele plaanile.
- Turunduse aluseks on võimalikult täpne eelinformatsioon, mis jõuab sihtrühmani õigel ajal.

2. Informatsiooni levitatakse erinevates ja tavainimesele võimalikult lihtsasti kättesaadavates meediakanalites.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Jätkub koostöö nii kohalike kui ka üleriigiliste meediakanalitega.
- Koduleht tõlgitakse täies mahus inglise, vene ja läti keelde.
- Suuremate sündmuste informatsioon on kättesaadav ka inglise, vene ja läti keeles.

3. Valga Muuseumi poes müüdiv kaup ja meened, mis esindavad traditsioonilist käsitööd või muuseumi museaale, on ostjate seas populaarsed.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Arendatakse edasi muuseumi meeneid vastavalt muuseumi eesmärkidele kui ka ostjate eelistustele.
- Osaliselt eksponeeritakse meenete kaudu kohalikku käsitööd.

- Osaliselt eksponeeritakse meenete kaudu Valga Muuseumi museaale.

4. Välireklaami tulemusena püüab Valga Muuseum linnaruumis tähelepanu ja on tänu sellele kergesti leitav

Eesmärgi saavutamiseks:

- Paigaldatakse muuseumi reklaam ka teiste linna suubuvate teede äärde.
- Linna paigaldatakse muuseumisse suunavad teeviidad.
- Muuseumi otsaseinale paigaldatakse kolmeosaline reklaamiraam, kuhu saab üles panna kolm plakatit: üks muuseumi üldinfoga, teine muuseumi aasta suursündmustega, kolmas Valga linna aasta tähtsündmustega.

3.7. Valdkond 7: muuseumi hoone ja haldustegevus

3.7.1. Hetkeolukord

Hoone renoveeriti 1999. aastal pärast 1988. aasta põlengut. 2012. aastal rekonstrueeriti muuseumi tagafassaad, kütte- ja ventilatsioonisüsteem ning paigaldati uued kliima- ja niisutussüsteemid, mille tulemusel paranesid muuseumi hoiu- ja töötingimused. Maja ehituslik seisund on üldjoontes hea, kuid tugevate vihmadega on katus mitmest kohast lekkinud. Olukorra lahendamiseks oleme kultuuriministeeriumilt taotlenud katuse remondiks 12 000 € ning saanud positiivse vastuse. Katuse remonditööd toimuvad 2017. aasta sügisel.

Praktiliselt kõik ruumid vajavad sanitaarremonti. Ülevärvimist vajavad galeriiruumide seinad. Uste ja akende linkidel ja lukkudel on vahetatud katki läinud osad. Välisuste lukud on vahetatud 2016. aasta suvel, samuti osade akende kremoonid. Püsiekspositsiooni ja galerii akende UV-kaitsekile on vananenud ega täida oma funktsiooni.

Suurematele, umbes 50-liikmelistele külastusgruppidele on Valga Muuseumi fuajee liiga kitsas ning ebamugav. Ebapiisavalt on ruumi korraliku muuseumipoe ja avarama garderoobi jaoks, eriti kui muuseumis toimub mõni rahvarohkem üritus. Puudub ruum vitriinide, postamentide ja muude galeriitarvikute hoiustamiseks, suuremõtmeliste esemete hoidlaruum ning sobiv ruum õpitubade läbiviimiseks.

Valga-Valka raudteejaama renoveerimise käigus on ühte ruumi planeeritud muuseumituba, kus saaks lisaks ajaloo eksponeerimisele korraldada ka suuremaid üritusi. Ülejäänud ruumipuuduse likvideerimiseks on kaalutud muuseumi juurdeehitust.

Alternatiivina peaks arutama muuseumi ruumide laiendamist mõnesse lähedalasuvasse hoonesse. Arvestades et Valga linnas on palju kultuuriväärtuslikke hooned, millel hetkel ei ole funktsiooni, oleks muuseumi eesmärkidest lähtuvalt tänuväärt anda mõnele neist uus otstarbe, mis tagaks hoone säilimise. Samas ei tohiks muuseumi uued ruumid asuda praegustest liiga kaugel, sest see takistaks muuseumi tööd.

Kolmanda variandina ruumipuuduse vähendamiseks võiks välja ehitada neljanda korruse katusealuse ruumi.

3.7.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi haldustegevuse strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumi väärikas hoone on korras, hästi hoitud ja vastab muuseumi arenguvajadustele.

Eesmärgi saavutamiseks:

- 2017. aasta lõpuks on katus remonditud.
- Puudusi likvideeritakse järjepidevalt.
- Tellitakse muuseumihoone juurdeehituse eelprojekt või alternatiivina leitakse olemasolevad ruumid, mis vähendavad muuseumi ruumipuudust.